og kommerciel ejendomsret med den begrundelse, at flasken traditionelt anvendes af de indenlandske producenter, når identiske eller lignende flasker benyttes i en anden medlemsstat på grundlag af en traditionel sædvane, der anvendes loyalt i handelen med vine med oprindelse i denne stat.

Mertens de Wilmars Koopmans Galmot Pescatore

Mackenzie Stuart O'Keeffe Bosco Due Everling

Afsagt i offenligt retsmøde i Luxembourg den 13. marts 1984.

For justitssekretæren

J. A. Pompe

Assisterende justitssekretær

J. Mertens de Wilmars

Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT SIR GORDON SLYNN FREMSAT DEN 24. JANUAR 1984 [1]

Høje Domstol.

Den italienske statsborger Karl Prantl leder et selskab, der driver virksomhed i Forbundsrepublikken Tyskland. Prantl blev ved Amtsgericht i Miesbach sat under tiltale for i tidsrummet 3. december 1980 til 10. september 1981 at have solgt eller have oplagret med henblik på salg italiensk rødvin indeholdt i såkaldte »Bocksbeutel«-flasker i strid med § 17 i den tyske vinbekendtgørelse af 1971. Denne forbyder salg af vin i den traditionelle »Bocksbeutel«-flaske, bortset fra kvalitetsvin, kvbd, fra Franken og visse andre dyrkningsområder. Overtrædelse af dette forbud straffes med fængsel eller bøde.

Prantl blev frifundet med den begrundelse, at skønt der var benyttet traditionelle »Bocksbeutel«-flasker, stred

1 — Oversat fra engelsk.

forbudet mod EØF-traktatens artikel 30, hvorfor det ikke burde håndhæves. Anklagemyndigheden ankede frifindelsen til Landgericht i München.

Landgericht fandt, at der i Italien, navnlig i Sydtyrol, fandtes traditionelle, italienske »Bocksbeutel«-flasker, som var blevet benyttet i mere end hundrede år, men som var rundere og havde en kortere hals end den tyske flaske. De konfiskerede flasker viste sig at have en høj grad af lighed med den tyske flaske. På flaskens banderole var angivet, at vinene var fra vinfirmaet Karl Martini og Søn, Girlan (i Italien). En særlig etiket angav navnet på vinen som »Bozner Leiten« (Bolzano-vingårde). Endvidere blev det angivet, at der var tale om kvalitetsvin fra et bestemt dyrkningsområde, som var tappet i produktionsområdet.

Vinfirmaets navn blev gentaget på flaskeetiketten med oprindelsesbetegnelsen »Sydtyrol«. Nederste linje på etiketten lød »Italia«.

Landgericht har i denne sag forelagt Domstolen to spørgsmål i medfør af EØF-traktatens artikel 177:

»1. Har § 17 i bekendtgørelse om vin, hedvin og andre drikkevarer med indhold af vin af 15. juli 1971 (vinbekendtgørelsen) tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion, således at den strider mod EØF-traktatens artikel 30?

2. Falder vinbekendtgørelsens § 17 under de særlige omstændigheder i den foreliggende sag ind under reglerne i EØF-traktatens artikel 36 om beskyttelse af de deri nævnte retsgoder?«

Den tyske regering har gjort gældende, at brugen af disse flasker (»Prantl«-flasker) var i strid med bestemmelsen, selv om en benyttelse af den traditionelle italienske flaske ikke ville være dette, samt principalt at reglerne ikke strider mod artikel 30, subsidiært at de har hjemmel i artikel 36.

Den italienske regering har gjort gældende, at der her er tale om et oplagt tilfælde af tilsidesættelse af artikel 30, et tilfælde der i øvrigt falder uden for artikel 36. Kommissionen er enig i, at såfremt disse spørgsmål virkelig opstår, så er dommen i straffesagen korrekt.

Kommissionen har imidlertid gjort gældende, at der forlods rejser sig det generelle spørgsmål, om den tyske bekendtgørelse er forenelig med reglerne om den fælles markedsordning for vin, hvilket spørgsmål burde afgøres først, selv om det ikke udtrykkeligt er rejst af den nationale ret, da dette spørgsmål kan berøre både relevansen af de stillede spørgsmål og indholdet af svaret. Efter min opfattelse må man tiltræde dette synspunkt, jfr. sagerne 16-20/79, *Danis* Sml. 1979, s. 3327.

Det, der gøres gældende, er, at alene Kommissionen kan regulere brugen af beholdere, der skal udtrykke vins kvalitet og oprindelse, samt at medlemsstaterne siden 1976 ikke har haft kompetence til at indføre eller opretholde interne regler, der ikke er indeholdt eller hjemlet i forordningerne om den fælles markedsordning for vin. Dette standpunkt støttes på artikel 40, stk. 2, litra b), i Rådets forordning nr. 355/79 (EFT L 54, 1979, s. 99), der erstatter forordning nr. 2133/74 (EFT L 227, 1974, s. 1), sammenholdt med Rådets forordning nr. 1608/76 (EFT L 183, 1976, s. 1), senere erstattet af forordning nr. 997/81 (EFT L 106, 1981, s. 1).

Udgangspunktet er den forordning, der indførte den fælles markedsordning for

vin. Dette var oprindelig Rådets forordning nr. 24/62 (EFT 1959-1962, s. 116) som ændret ved blandt andet forordning nr. 816/70 (EFT 1970 I, s. 212). På det af sagen omfattede tidspunkt indeholdtes de oprindelige regler med senere ændringer i forordning nr. 337/79 (EFT L 54, 1979, s. 1). Da de relevante bestemmelser i det væsentlige er uforandrede, vil det være tilstrækkeligt at henvise til sidstnævnte retsakt.

Overskriften til afsnit IV i forordning nr. 337/79 nævner blandt andet »forskrifter vedrørende ... afsætning ...«. Detaljerede bestemmelser af interesse for nærværende sag forekommer imidlertid ikke. Derimod bestemmes det i artikel 54, at »Rådet med kvalificeret flertal på forslag af Kommissionen om fornødent [fastsætter] reglerne for de i artikel 1 nævnte produkters betegnelse og præsentation. Indtil de ... nævnte regler bringes i anvendelse, gælder på dette område de af medlemsstaterne fastsatte regler«.

Regler om betegnelse og præsentation af vin var indeholdt i forordning nr. 2133/74, hvis regler ved forordningens ophævelse i fornødent omfang blev optaget i forordning nr. 355/79. Sidstnævntes titel angiver, at forordningen fastsætter »almindelige regler for betegnelse og præsentation af vin og druemost«. I forordningens afsnit II, »Præsentation«, »fastlægges de almindelige bestemmelser vedrørende beholdere, etikettering og emballage ..., jfr. artikel 39. Artikel 40 omhandler beholdere, i hvilke der må opbevares eller transporteres vin, og skønt det ikke klart fremgår af artikel 40, synes det set ud fra forordningen som en helhed, som om beholdere omfatter flasker (jfr. eksempelvis artikel 2, stk. 1, litra c), hvor en omtale af beholdere efterfølges af en bestemmelse om aftapning af vin.

I artikel 40, stk. 2, bestemmes det, at »anvendelsen af beholdere kan undergives visse betingelser, der skal fastlægges nærmere, og som især skal sikre, at ... b) produkternes kvalitet og oprindelse fremtræder klart«.

Under »Almindelige bestemmelser« i forordningens afsnit III bestemmes det i artikel 43, at betegnelse og præsentation af vin ikke må »kunne føre til forveksling med hensyn til produktets art, oprindelse og sammensætning«. I artikel 46, stk. 1, bestemmes det, at vin med oprindelse i Fællesskabet, hvis betegnelse eller præsentation ikke opfylder bestemmelserne i forordningen, ikke kan udbydes til salg. Endelig bestemmes i artikel 47, at »overgangsbestemmelser fastsættes for: — overgang til omsætning, for så vidt angår produkter, hvis betegnelse og præsentation ikke opfylder bestemmelserne i denne forordning«.

I forordning nr. 1608/76 indførte Kommissionen detaljerede regler om betegnelse og præsentation af vin med henblik på gennemførelse af forordning nr. 2133/74 (senere forordning nr. 355/79). Denne forordning gjaldt indtil 30. april 1981 (herunder det tidsrum, som tiltalen omfatter), hvor den blev erstattet af forordning nr. 997/81.

Artikel 18 i begge kommissionsforordninger indeholdt en særlig bestemmelse, hvorefter »anvendelse af flasketypen 'flûte d'Alsace' ... for så vidt angår vin af druer, der er høstet på fransk område, [er] forbeholdt følgende kvbd ...« — hvoraf »Vin d'Alsace« og »Cassis« omfattes. I forordning nr. 1608/76 bestemtes yderligere i artikel 21, at »indtil den 31. august 1977 kan vine og drue-

most præsenteres på en måde, der ikke er i overensstemmelse med nævnte forordning, men som er i overensstemmelse med bestemmelserne i medlemsstaterne«. En tilsvarende bestemmelse forekommer ikke i forordning nr. 997/81, bortset fra en bestemmelse om, at vin aftappet i overensstemmelse med en af de to kommissionsforordninger på et tidspunkt, hvor disse var i kraft, fortsat kan afsættes, selv om forordningerne måtte blive ændret, således at vinen ikke længere svarer til bestemmelserne.

Der findes imidlertid ingen bestemmelse om »Bocksbeutel«-flasken. Der blev gjort forsøg på at nå til en aftale om at indføje »Bocksbeutel«-flasken som en beskyttet flaske, der måtte benyttes til vine fra Sydtyrol (hvilket Tyskland erkærede sig indforstået med), men forsøgene strandede på grund af uenighed om, hvorvedt der skulle medtages vine fra næsten samtlige regioner i Portugal.

Kommissionen lægger betydelige vægt på Domstolens domme i sag 83/78, *Pigs Marketing Board* mod *Redmond,* Sml. 1978, s. 2347, samt i sag 56/80, *Weigand* mod *Schutzverband Deutscher Wein,* Sml. 1981, s. 583. I den første sag fastslog Domstolen, at når Fællesskabet har indført regler om en fælles markedsordning inden for en bestemt sektor, er medlemsstaterne forpligtet til ikke at gøre undtagelser fra denne ordning eller i øvrigt tilsidesætte den. De fælles markedsordninger hviler på princippet om et åbent marked, som enhver producent frit har adgang til, og hvis funktion udelukkende reguleres ved foranstaltninger i henhold til ordningen selv. Alle nationale bestemmelser eller former for praksis, som kan ændre import- eller eksportstrømmene eller påvirke prisdannelsen på markedet — idet producenterne forbydes frit at købe og sælge i medlemsstater »på de i fællesskabslovgivningen fastsatte betingelser, samt at drage direkte fordel af ... enhver ... foranstaltning til regulering af markedet, som er hjemlet i den fælles ordning — er derfor uforenelige med denne markedsordnings principper«. I den sidstnævnte af de to domme udtaltes det, at med henblik på at sikre et overskueligt marked og lette den herfor nødvendige kontrol »rammer forordning nr. 355/79 systematisk enhver praksis, der kan påvirke den gode handelsskik med hensyn til selve præsentationen af vin og reklame«. Artikel 43 tjener »samme formål, nemlig i handelen med vin at fjerne enhver form for praksis, der kan skabe forveksling . . .«.

Det er således utvivlsomt, at når Fællesskabet én gang har indført klare bestemmelser på et område, kan medlemsstaterne ikke længere indføre eller opretholde regler, der er i strid med fællesskabsbestemmelserne, eller som modarbejder de væsentligste formål med den fælles markedsordning. Spørgsmålet er, hvorvidt noget sådant er tilfældet i denne sag.

Kommissionen har gjort gældende, at senest da forordning nr. 1608/76 trådte i kraft, kunne medlemsstaterne ikke længere opretholde deres egen lovgivning med hensyn til formen på vinflasker. Der blev vedtaget regler og fællesskabsordningen var udtømmende. Artikel 54 i forordning nr. 377/79 fandt ikke længere anvendelse. Spørgsmålet om præ-

sentationen var definitivt afgjort, selv om reglerne kun omfattede en enkelt flaske.

Der er visse momenter, der kan siges at støtte Kommissionens standpunkt. Således skulle der indføres regler, og der blev rent faktisk indført såvel almindelige bestemmelser som detailbestemmelser. Det er muligt at indføre en undtagelse fra fællesskabsreglerne for kun en enkelt flaske og udelukke nationale regler for samtlige andre. Det forhold, at kun én vinflaske blev beskyttet, nemlig »flûte d'Alsace«, betyder ikke, at ordningen er ufuldstændig. Under alle omstændigheder kan beskyttelse senere hen indføres ved ændringer på fællesskabsniveau, efter at nationale bestemmelser er fjernet. Overgangsbestemmelserne indtil august 1977 og de særlige ordninger med henblik på at dække ændringer i forordning nr. 997/81 indicerer, at der var indført en endelig ordning. Artikel 46, stk. 1, i forordning nr. 355/79 forbyder salg af vin, hvis betegnelse eller præsentation ikke opfylder bestemmelserne i forordningen, og artikel 39 viser, at de almindelige bestemmelser med hensyn til præsentation er udtømmende. Endvidere kunne man sige, at artikel 43 i forordning nr. 355/79 indfører en almindelig regel for Fællesskabet, der forbyder enhver præsentation, der kunne føre til forveksling med hensyn til en vins art, oprindelse og sammensætning, og at denne bestemmelse har erstattet nationale regler.

Jeg kan imidlertid ikke tilslutte mig Kommissionens argumenter, idet disse indfortolker for meget i forordningerne og Domstolens praksis. Efter min opfattelse følger det af artikel 54 i forordning nr. 337/79 og dens forgængere, at indtil »reglerne for de ... nævnte produkters betegnelse og præsentation« indføres, gælder de af medlemsstaterne fastsatte regler. Artikel 40, stk. 2, i forordning nr. 2133/74 og i forordning nr. 355/79 indfører ikke sådanne regler. Bestemmelsen fastsætter blot, at brugen af beholdere *kan* undergives betingelser, der nærmere *skal fastlægges*. Denne kompetence må først udnyttes, før en regel er vedtaget.

Den i artikel 18 i forordning nr. 1608/76 og forordning nr. 997/81 indførte regel kan efter min opfattelse ikke fortolkes ud fra devisen: »denne flaske er beskyttet, og ingen andre nyder beskyttelse under fællesskabsreglerne«, hvilket ville indebære, at ifølge artikel 54 var alle andre nationale regler end reglerne vedrørende Elsass-flasken ophørt at gælde. Den korrekte fortolkning må være, at den pågældende regel kun har taget stilling til spørgsmålet om Elsass-flasken. Med forbehold af eventuelle senere spørgsmål om dens gyldighed, ophørte nationale bestemmelser med hensyn til aftapningen af bestemte vine fremstillet — og udelukkende sådanne — af druer høstet på fransk område, med at finde anvendelse. Andre nationale regler fandt fortsat anvendelse.

Jeg mener ikke, at dette resultat modsiges af overgangsbestemmelserne, selv om de måtte vise, at Kommissionen mente at have indført en udtømmende ordning. Hvis dette skulle være tilfældet, er målet ikke blevet nået med tilstrækkeligt tydelige bestemmelser.

Jeg mener heller ikke, at den almindelige bestemmelse i artikel 43, der, for så vidt angår præsentationsmåde, forbyder forveksling med hensyn til oprindelse, kan anses som en regel i artikel 54's forstand, der automatisk afløser alle relevante nationale bestemmelser. Dette er en vigtig, generel beskyttelse, men artikel 40, stk 2, gjorde det klart, at der skal fastlægges nærmere betingelser, som skal sikre, at oprindelsen fremtræder klart.

Det er reglerne vedrørende disse betingelser, der i givet fald kan afløse de nationale bestemmelser. Efter min opfattelse er ingen af disse konklusioner i strid med Domstolens udtalelser i *Pigs Marketing Board*- og *Weigand*-dommene. Det foreliggende spørgsmål er ikke blevet reguleret i reglerne for den fælles markedsordning, og opretholdelsen af gældende regler indtil indførelsen af fællesskabsregler truer ikke formålene for markedet, jfr. herved artikel 54, stk. 1.

På denne baggrund må det følgelig anses som nødvendigt at tage stilling til de præjudicielle spørgsmål.

Den forelæggende ret har konstateret, at den traditionelle italienske »Bocksbeutel«-flaske på de tidligere nævnte punkter afviger fra den tyske »Bocksbeutel«-flaske. Det er ikke oplyst, hvorvidt der måtte eksistere andre forskelle. »Prantl«-flasken har stor lighed med den tyske flaske. Det fremgår af de givne beskrivelser og de under sagen viste flasker, at de alle tre — i mangel af bedre udtryk — kan beskrives som små og tykmavede og ved første øjekast ser ens ud. De tyske myndigheder accepterer den italienske flaske, på samme måde som den »Bocksbeutel«-flaske, der benyttes til portugisiske »Mateus«-vine. Benyttelsen af ikke helt identiske, men stærkt lignende flasker til armagnac har heller aldrig givet anledning til kritik. Såvidt forstås benyttes Prantl-flasken ved salg af den pågældende rødvin i Italien. Det har ikke været gjort gældende, at flaskerne blev købt udelukkende med henblik på det tyske marked, selv om de er blevet indkøbt i Tyskland og Østrig. Såfremt dette måtte være tilfældet, kunne der foreligge en tilsigtet snyltning eller vildledning. Den forelæggende ret har desuden fastslået, at vinen i »Prantl«-flaskerne var rød. Der er under sagen enighed om, at størstedelen af de frankiske vine i den tyske »Bocksbeutel«-flaske er hvidvine.

De tyske regler forbyder brugen af den pågældende flaske til vine fremstillet i andre dele af Tyskland og i udlandet. Den tyske regering har gjort gældende, at reglerne ikke indebærer en kvantitativ indførselsrestriktion for vine, da vinen altid vil kunne sælges i andre flasker. Reglerne har alene til formål at beskytte en indirekte angivelse af oprindelse og kvalitet, samt at beskytte forbrugeren, således at der i Fællesskabet sikres en redelig konkurrence. Det gøres endvidere gældende, at begrænsningen er rimelig og nødvendig. Der foreligger ikke en foranstaltning, der påvirker handelen, så der kan ikke hævdes at foreligge en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion. Desuden gøres det gældende, at der ikke foreligger nogen restriktion i form af højere omkostninger, da de italienske producenter kan benytte lokale flasker og spare sig udgifterne ved at købe flasker i Tyskland og Østrig.

Efter min opfattelse udgør en bestemmelse som § 17 en aktuel eller potentiel, direkte eller indirekte begrænsning i importen, der udgør en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion. Italiensk vin kan sælges og bliver solgt i »Prantl«-flaskerne i Italien. Skal den samme vin sælges i Tyskland, må den enten tappes på andre beholdere til det tyske marked eller tappes på nye flasker. I sag 261/81, *Rau*

mod *De Smedt*, Sml. 1982, s. 3961, udtalte Domstolen, at et krav om, at et produkt sælges i en emballage af en bestemt form, i relation til artikel 30, kan udgøre en foranstaltning med tilsvarende virkning. Det samme må gælde et forbud mod benyttelse af en bestemt emballage.

Det er under sagen ikke blevet godtgjort, at kravet er begrundet i hensynet til forbrugerbeskyttelsen. I *Rau*-sagen antoges det, at et krav om, at margarine blev solgt i terningformet emballage, ikke var berettiget med henblik på at sikre, at forbrugerne ikke forvekslede det med smør, eftersom dette formål let kunne opfyldes ved mindre restriktive midler, såsom gennem etiketteringen. Den tyske regering har ret i, at en terningformet emballage ikke nødvendigvis indebærer en oprindelsesbetegnelse, hvilket hævdes at være tilfældet for flaskens vedkommende. Imidlertid accepteres denne flaskeform allerede at angive flere forskellige oprindelsessteder. Desuden er det et åbent spørgsmål, om en forbruger med rette kan gå ud fra, at en vin er af en bestemt oprindelse, blot på grund af flaskens form, uden at tage hensyn til etiketten eller andre forhold, lige så lidt som Domstolen i sag 113/80, Kommissionen mod Irland, Sml. 1981, s. 1625, kunne gå med til, at en »souvenir« fra Irland angav at være fremstillet dér, blot fordi den gengav noget typisk irsk. Etikettering synes for mig her at være en helt tilfredsstillende måde at angive oprindelse og andre forhold på, ikke mindst, når — hvis man tør forlade sig på almindelig erfaring — rødvins- og hvidvinsflasker ser forskellige ud, medmindre der er tale om uigennemsigtige flasker, hvilket ikke er tilfældet her. Om end det tilkommer den nationale ret at tage stilling til, hvorvidt etikettering var tilstrækkelig til at undgå forveksling, viste etiketten i den foreliggende sag efter min opfattelse med al ønskelig tydelighed for selv den uopmærksomme forbruger, hvor vinen stammede fra.

Det anbringende, der støttes på ønsket om at hindre illoyal konkurrence, står og falder med anbringendet vedrørende forbrugerbeskyttelsen, eftersom det illoyale hævdes at bero på vildledning af forbrugerne. Også her må etiketteringen siges at frembyde tilstrækkelig beskyttelse.

Det har desuden været gjort gældende, at de tyske regler falder uden for artikel 30 i medfør af artikel 36. Til støtte herfor påberåbes for det første opretholdelsen af en redelig konkurrence og forbrugerbeskyttelsen. Som fastslået i sag 113/80 er disse begrundelser imidlertid ikke omfattet af artikel 36. Dernæst er det blevet gjort gældende, at det forhold, at en overtrædelse af § 17 er et kriminelt forhold, kan begrunde en undtagelse ud fra hensynet til den offentlige orden. Dette forhold er i sig selv ikke tilstrækkeligt — i modsat fald kunne enhver restriktion gøres til en undtagelse, ved at kriminalisere forholdet. Der foreligger heller ikke andet, hvormed der kan begrundes en undtagelse af hensyn til den offentlige orden.

Endelig har det været gjort gældende, at ordningen er begrundet i beskyttelsen af industrielle og kommercielle ejendomsrettigheder derved, at flaskerne i sig selv udgør en indirekte oprindelsesangivelse. Jeg finder ikke, at flaskerne i sig selv er så originale, at de kan udgøre en oprindelsesangivelse, og det er her af betydning, at det fællesmærke, som de fran-

kiske producenter har registreret, i billedet af flasken medtager den specielle etiket. Andre end frankiske vine, nemlig sådanne, der har erhvervet ret til at benytte denne flaskeform gennem lang tids brug, kan optræde på butiksshylderne ved siden af den tyske »Bocksbeutel«-flaske, selv om der er mindre forskelle imellem dem. Det er følgelig unødvendigt at tage stilling til, om en indirekte oprindelsesbetegnelse kan udgøre en »industriel og kommerciel ejendomsret«. Selv om flasken imidlertid skulle udgøre en sådan angivelse, og således udgøre en sådan ejendomsret, anser jeg imidlertid ikke den foreliggende restriktion for begrundet. Forveksling kan i tilstrækkelig grad forhindres gennem etiketteringen. Den valgte restriktion er efter min opfattelse egnet til at udgøre en skjult begrænsning af samhandelen mellem medlemsstaterne.

Sammenfattende forslår jeg derfor, at de forelagte spørgsmål besvares som følger:

1. Anvendelsen af regler indført af en medlemsstat, der forbyder brugen af flasker i en bestemt form til vin, bortset fra vin fra et bestemt dyrkningsområde i denne medlemsstat, som er importeret, og som lovligt er bragt på markedet i tilsvarende flasker i en anden medlemsstat, udgør en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion, jfr. forbudet i traktatens artikel 30, når forbrugerne kan beskyttes og informeres og redelig handelsskik sikres ved midler, der i mindre grad hæmmer de frie varebevægelser.

2. Under de i sagen foreliggende omstændigheder er der intet blevet påvist, der kan afgive grundlag for, at en foranstaltning af den pågældende art er begrundet ud fra de i traktatens artikel 36 anførte hensyn .

Spørgsmålet om Prantl's sagsomkostninger skal behandles som et led i sagen for den nationale ret. I øvrigt skal der ikke tilkendes omkostninger til de andre parter, der har afgivet indlæg for Domstolen.